

OPONENTSKÝ POSUDOK

na habilitačnú prácu

PhDr. Květuše Kunešová, Ph.D. : *Exil: realita a imaginace. Téma exilu ve frankofonní kanadské a quebecké literatuře.* Gaudeamus. Univerzita Hradec Králové, 2015, 328 s.

PhDr. Květuše Kunešová, Ph.D. si vo svojej habilitačnej práci zvolila za tému zobrazenie a prežívanie exilu vo frankofónnej a quebeckej literatúre posledných tridsiatich rokov, ktorú skúma z niekoľkých historických hľadísk, no predovšetkým z hľadiska vnímania frankofónnej Kanady exilovými autormi z iných krajín, a to na vzorke 17 prozaických diel, ktoré sú až na jednu výnimku (zbierka noviel Marca Miconeho) románmi.

Táto problematika (ešte stále veľmi aktuálna v Kanade aj v iných krajinách), v podobnej šírke a zároveň úzkej sústredenosti na tému nebola dosiaľ v českom ani v slovenskom frankofónnom kontexte spracovaná a mohla by za istých okolností predstavovať dejiny súčasnej francúzsko-kanadskej prózy o exile. K tomu by však potrebovala mať vyváženejšie rozvrhnutie jednotlivých kapitol.

Kľúčovú časť práce totiž tvorí tematická analýza korpusu textov, pomocou viac-menej identickej schémy. Táto časť je v rámci celku knihy neobyčajne rozsiahla, tvorí prakticky jej tri štvrtiny (kapitoly III-V, s. 56-285), a tak na syntetické úvahy, prípadnú sumarizáciu resp. typológiu analyzovaných otázok či na úsilie o načrtnutie vývinového hľadiska zostáva pomerne malý priestor.

Autorka však, ako píše v úvode, nekoncepovala monografiu ako „dejiny“, ale základným určujúcim prvkom je pre ňu „téma“.

- Vecné aspekty práce:

Úvodné kapitoly jasne a presne vymedzujú predmet skúmania; pomocou úctyhodného množstva primárnej a sekundárnej literatúry sa vyrovnávajú s rôznymi koncepciami exilu a emigrácie/imigrácie/migrácie, oceňujem najmä suverénnu orientáciu v pojmosloví a objasnenie neraz subtílnych významových odtienkov jednotlivých termínov (exulant, imigrant, emigrant, migrant, hybridizácia, kreolizácia, a i.), ako aj dôslednú prácu s týmto citlivým pojmoslovím na ploche celej habilitačnej práce.

Prínosné je aj precízne zhrnutie geografických, politických, sociálnych a samozrejme kultúrnych aspektov týkajúcich sa exilu v Kanade, priblíženie histórie najdôležitejších imigrantských komunít (židovská, talianska, arabská, ázijská, haitská, ale aj vymedzenie

samostatnej podskupiny „tulákov a nomádov“), a takisto schopnosť prísne sa držať zvolenej optiky, hoci by mohla zvädzať k obširnejším komentárom.

Centrálna časť, ktorú tvorí tematická analýza korpusu próz (sama osebe predstavuje reprezentatívnu vzorku prozaických diel s tematikou exilu) zachováva delenie na jednotlivé komunity, dôsledne sa obmedzuje na rozbor témy, hoci občas sklzáne do mierne popisnej analýzy sujetu. Výklad tiež trochu znejasňujú podkapitoly v rámci analyzovaných diel, ktoré opakovane výklad segmentujú, a hoci presne vyjadrujú relevantné javy, v konečnom dôsledku len málo odkazujú k celku (napr. na s. 135, v rámci analýzy románu Ably Farhoudovej *Le bonheur a la queue glissante* nájdeme takéto názvy podkapitol: Rezignace, Exil a jazyk, Studené peklo, Cesty, Právo žen, Býť imigrantom, Stejně a jiné; alebo pri románoch Hait'ana Danyho Laferrière *Chronique de la dérive douce a Énigme du retour* (s. 208-223), podkapitoly s názvami: Montreal, Konfrontace prostoru, Rozdělenost, Zima, Minulost, Identita mezi dvěma světy, Temporalita, Exil a domov, Návrat-prostor původní země, Paměť, Exil a rodina, Sociální otázka, Čas znovunalezený, Černošství. Podkapitoly či základné témy sa pri jednotlivých analýzach často opakujú, zaslúžili by si však v závere knihy rozsiahlejšie syntetické zhodnotenie.

Na práci Květy Kunešovej oceňujem svedomitú prácu s literatúrou, vysokú znalosť skúmanej problematiky i širších geograficko-sociologických i kultúrnych, a v neposlednom rade aj filozofických súvislostí otázky exilu, čo vidíme na množstve citovaných zdrojov aj z najnovších výskumov nielen francúzskej, quebeckej a frankofónnej proveniencie.

Vecný prínos habilitačnej práce vidím teda v sprostredkovaní nových poznatkov, v sprístupnení a analýze väčšinou málo známych a nepreložených diel francúzsko-kanadskej literatúry, v jasnej orientácii v oblasti terminológie týkajúcej sa migrácie a v úsilí o čo možno najpodrobnejšie zachytenie všetkých javov.

- Metodologické a formálne aspekty práce:

Azda práve z vyššie uvedených dôvodov možno výkladu Květy Kunešovej miestami vytknúť prílišné trvanie na sprostredkovaných názoroch, na častom citovaní významných literárnych historikov a teoretikov akoby v obave z vyslovenia vlastnej hypotézy/názoru, ktoré sú však jasne prítomné napríklad v čiastkových analýzach.

Pokiaľ ide o spôsob citovania, autorka sa dôsledne pridrižiava uvádzania citovaných zdrojov a prekladu zahraničných citácií. V tejto súvislosti len malá poznámka: niekedy pri preklade francúzskej citácie dôjde – nepochybne z nepozornosti – k nežiadúcemu posunu vo význame: napr. na s. 74 „Evropa snila o Americe dlouho předtím než ji objevila”/ l’Europe a rêvé de l’Amérique bien longtemps avant de la rencontrer; (podč. JT) alebo podobne na s. 75 „Ano, ale Quebec nemá

třísetletou historii /Oui, mais le Québec n'a que 300 ans d'histoire..), čo môže zniet' pre čitateľa nepoznajúceho francúzsky jazyk prinajmenšom nelogicky.

Metóda tematickej analýzy, ktorú si K. Kunešová pri spracovaní zvolila, je adekvátne, a hoci možno miestami zachádza k určitej popisnosti, objasňuje tému exilu z viacerých aspektov (sociologický, filozoficko-existenciálny, geograficko-etnický a i.). K jednému aspektu by som však mala pripomenúť, je ním aspekt jazyka, ktorým sa autorka zaoberá len veľmi okrajovo, a to ako v otázke špecifickosti jazyka jednotlivých spisovateľov z rôznych etnických oblastí, tak k otázke literárnosti jazyka v súvislosti s témou exilu.

Tento aspekt je pri niektorých analýzach len naznačený, zaslúžil by si však podrobnejšie spracovanie resp. explicitnú formuláciu, že nie je predmetom výskumu.

Podobne výklad dejín exilu v literatúre trochu „znejasňuje“ odkazovanie k označovaniu tejto literatúry ako postmodernej (úvod, s. 8, záver, s. 293 a inde), čo je, nazdávam sa, v súčasnosti už dosť prekonaná problematika, a navyše pri zvolenom tematickom, sociologickom a kultúrnom prístupe k literatúre exilu predstavuje fenomén patriaci skôr do iného metodologického rámca.

Napriek uvedeným výhradám však konštatujem, že ako celok prináša habilitačná práca Květuše Kunešovej veľa nových, dosiaľ nespracovaných poznatkov o aktuálnej téme (exilu, migrácie), konfrontáciu pojmoslovania videného z pozície franko- a anglofónnej komunity s českým prostredím a cez analýzu próz aj mnoho univerzálnych filozofických otázok, týkajúcich sa inakosti, svojho/cudzieho, identity, ktoré sa bezprostredne dotýkajú aj nás všetkých v Európe.

Z tohto hľadiska je poučný záver práce, ktorý uzatvára a zároveň ďaleko presahuje realizovaný výskum: lekcia exilu prináša zároveň dva silné impulzy: slobodu a chaos, čím vyzýva k zamysleniu nielen nad migrujúcou a kozmopolitnou populáciou, ale aj nad otázkou, ako sa s budúcnosťou všetci, jednotlivci i veľké celky, vysporiadame.

V súvislosti s tým by som chcela habilitantke položiť dve otázky.

1. Aké je možné pokračovanie v uvažovaní o téme migrantstva/exilu v perspektíve načrtnutého záveru práce?
2. Aká je podľa Vás budúcnosť hybridity v literatúre?

Na záver konštatujem, že habilitačná práca Květuše Kunešovej *Exil: realita a imaginace* **spĺňa** požiadavky štandardne kladené na úroveň habilitačných prác v odbore francúzsky/frankofónna literatúra a preto ju odporúčam prijať na habilitačné konanie.